

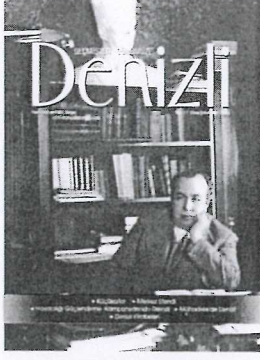
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE Denizli

Yerel Tarih ve Kùltür Dergisi

Sayı:17 (Ocak-Şubat-Mart 2008)

- Küçüka'lar • Merkez Efendi
- Havacılığı Güçlendirme Kampanyasında Denizli • Mübadele'de Denizli
- Denizli Kitabeleri

Necip Ali Küçük,
çalışma odasında
(Olçay Seçilmiş
albümünden)

Gecmisten Günümüze
DENİZLİ
Yerel Tarih ve Kültür Dergisi
(Üç aylık dergi)

CSA
CAFER SADIK ABALIOĞLU
EĞİTİM VE KÜLTÜR VAKFI

adına
İmtiyaz Sahibi
M. Ali Abalıoğlu

Genel Yayın Yönetmeni
Ömer Gökmen (Sorumlu)

Yayın Danışmanı
Prof. Dr. Önder Göçgün

Editor
Süleyman İnan

Yayın Kurulu
Önder Göçgün
Ömer Gökmen
Süleyman İnan
Metin Türkas
Serif Kutludağ
Faruk İnceoğlu
Coskun Önen

Koordinatör
Besim Ogelman

İletişim ve Dağıtım Sorumlusu
Mehmet Korkutalp
Ayşe Karakaya

Kapak Tasarım
Mümin İnan

Tasarım - Uygulama
Mac Art
Grafik Tasarım-Görsel İletişim
www.macarttanitim.com

Baskı - cilt
Türker Ofset

İletişim
Camlık Cd. 6017 Sk.
No:9 Kat:3
Kınıklı/DENİZLİ
Tel: 0 258 213 43 00
Faks: 0 258 213 16 50
www.csavakfi.org.tr
www.abalioglu.com.tr/dergi.htm

Yazılar, yazarların yasal sorumluluğu
altındadır.

Gönderilen yazılar geri
gönderilemez.
Dergide yayımlanan
yazı ve dokümanların
tamamının veya
bir kısmının yeniden
yayımlanması için
izin gerekmektedir.

Dergi Ücretsizdir.

Merhaba

Yeni bir sayımızla, sizlere ulaşmanın ve sizlerle buluşmanın heyecanını yaşıdığımızı, öncelikle dergi adına paylaşmak isterim.

Geçmişten Günümüze Denizli'nin bu sayı için belirlediği dosya konusu Denizli'de önemli iz bırakmış Küçüka'larla ilgili.

Bu aileden önemli üç ismi ele aldık:

Necip Ali Küçüka, Mustafa Nailî Küçüka ve Ferit Ali Küçüka.

Böylelikle zaman zaman birbirine karıştırılan bu kişileri yakından tanımayı amaçladık. Bugün, hayatta olan yakınları ile yaptığımız görüşmelerden, onların bize gösterdiği ilgiden hem çok memnun olduk, hem de yeni şeyler öğrendik. Bu noktada müteşekkirdiğimiz isimleri zikretmeliyiz: Ali Küçüka, Şâdan Küçüka, Özden Berkman Küçüka, Nazan Küçüka, Olçay Seçilmiş, Oktay Soyman ve Teoman Küçüka.

Daha önceki sayılarda "Denizli'de ilk uçak" yazısıyla çok fazla takdirin sahibi olan Emekli Kurmay Albay Hüseyin Şimşek'in, bu sayımızdaki yazısı da önceki gibi hayli ilgi görecektir. Çünkü, yine çok az bilinen bir konuya temas edildi. Dergi heyeti olarak, fotoğrafları temin ettiğimiz Hava Kuvvetleri Komutanlığına içtenlikle teşekkür ediyoruz.

Atatürk döneminde Türk tarih çalışmalarının içinde olmuş önemli bir isim olan İsmail Hakkı Uzunçarşılı'nın 1929'da yazdığı ve içinde Denizli'deki kitabelerden söz eden "Kitabeler" adlı kitap, Önder Göçgün tarafından tanıtıldı. Ayrıca, bu kitapta geçen ve şimdiye dek okunmayan Denizli ile ilgili bazı kitabeler günümüz diline yine onun sayesinde çevrildi. Bu konuyla ilgili sayabileceğimiz Beylikler dönemindeki Denizli'ye dair belgelerden biri olan Denizli sikkeleri ile ilgili yazıyı da Veysi Akın kaleme aldı.

Tahir Kodall, yazısında, 1923-24 yıllarındaki mübadelede, Denizli'ye Yunanistan'dan gelen Müslüman-Türk ahali hakkında özetleyici bilgi aktardı.

Denizli'nin önemli simalarından Merkez Efendi'ye dair derli toplu bilgileri yetkin bir isim, tarih profesörü M. Ali Ünal ortaya koydu. Merkez Efendi'yle ilişkili Şerif Kutludağ'ın "Mesir Macunu" ve Cumhuriyet Erk'in "Merkez Efendi Söylenceleri" yazıları da bu temel yazıya zenginlik kattı.

En iyi dileklerimizle...

Süleyman İnan

2-8 Necip Ali KÜÇÜKA

Süleyman İNAN

9-13 Ferit Ali KÜÇÜKA

Ali DIRANAS

14-19 Mustafa Nailî KÜÇÜKA

Ercan HAYTOĞLU

20-25 Türk Havacılığını Güçlendirme Kampanyasında Denizli

Hüseyin ŞİMŞEK

26-30 Denizli Kitabeleri

Önder GÖÇGÜN

31 Murad ve İshak Beylerin Sikkeleri

Veysi AKIN

32-37 Merkez Efendi

Mehmet Ali ÜNAL

38-40 Mübadele'de Denizli

Tahir KODAL

Mustafa Nailî Küçük
Baba adı: Küçükaga Ahmet
Ana adı: Emine
Eşinin adı: Şerife
Çocukları: İffet, İsmet, Neylân,
Muazzez, Kamuran, Nezi

1883 Çaybaşı'nda dünyaya geldi.
1899 Denizli İdadisi'ni bitirdi.
1909 "Hulusa" gazetesini çıkardı.
1915 Çanakkale Akbaş'ta savaştı.
1916 Şam'da cephede
1923 Denizli İl Genel Meclisi üyesi
1931 Denizli Belediye Başkanı seçildi.
1933 İstanbul Hukuk'ta öğrenimini tamamladı
1941 Denizli Milletvekili seçildi.
1952 Denizli'de hayatını kaybetti.

Ömrü Hizmet
Yolunda Geçen bir Adam

Mustafa Nailî KÜÇÜKA

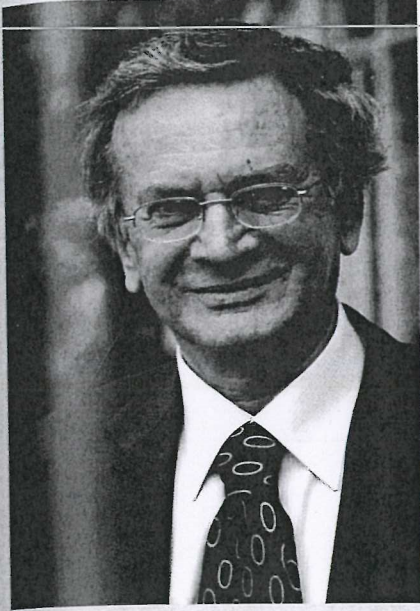
Yrd.Doç.Dr.Ercan HAYTOĞLU
Pamukkale Üniversitesi Öğretim Üyesi

Mustafa Nailî Küçük'nin ismi,
1930'lu yılların Denizli Belediye
Başkanı olarak öne çıkar. Mustafa
Nailî Küçük iki dönem ve toplam
7 yıl olmak üzere Atatürk
döneminde (1923-1938) en uzun
görev yapan Denizli Belediye
başkanı olmuştur.

Mustafa Nailî Küçük

Bünyesinde birçok insan nefes alabildiği müddetçe yaşadığına inanmış ve aldığı nefes ile varlığını özdeşleştirmiştir. Hayatı yalnız nefes almaktan ibaret zannedenler, son nefeslerini verdikleri andan itibaren unutulmaya ve kaybolmaya yüz tutmuşlardır. Hayatı sadece nefes almak olarak görmeyip, nefes aldıkça insanlık ve milletleri için yararlı işler yapmak için kendilerinde güç bulanlar, son nefeslerini verseler bile yaşamaya devam etmişlerdir. Denizli'nin yetiştirdiği seçkin kişilerden biri olan Mustafa Nailî Küçük, hayatı nefes almaktan ibaret görmeyenlerden biri olarak Osmanlı Devleti'nin son yıllarından Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşuna her aşamada, ülkesine ve milletine hizmet etme yolunda mücadelesini sürdürmüş olan bir kişi olarak Denizli'nin hafızasında ölümsüzleşmiştir. Barışta ve savaşta her daim ülkesinin ve milletinin hizmetinde bir ömür geçiren Mustafa Nailî Küçük'un hayat hikayesi iz bırakanlardan olduğunun somut göstergesidir.

Teoman Küçük (torunu):

"Büyükanmem dedemin çok mücadelecisi olduğundan söz ederdi. 1908 Meşrutiyet öncesinde baskıcı yönetime karşı padişaha karşı muhalefet yükseldiğinde, dedem Mustafa Naili Bey de bu padişah karşıtları grubunun içindeymiş. Amaçları, baskıcı yönetimin sona ermesi, hürriyetin gelmesiymiş. Dedemin kayınpederi ona 'padişaha karşı gelinir mi' dediğinde 'hürriyet için gerekirse dağa çıkarız' demiş."

Denizli'nin tanınmış ailelerinden birine mensup olan Mustafa Naili Küçük 1883 yılı Nisan ayı içinde Küçükcağazade Ahmet Efendi'nin oğlu olarak, Denizli'de Çaybaşı mahallesindeki hanelerinde dünyaya gelir. 1899'da Denizli idadisinde mezun olur.

Mustafa Naili Bey, gördüğü eğitim sırasında kendisine ilkokulda öğretmenlik yapabilme olanağı sağlayacak olan "Muallim-i Evvellik Ehliyetnamesi" denilen diploma da alır. 1899'un yaz başlangıcında Denizli Sancağı yazı işleri dairesinde stajyer olarak göreve başlayan Mustafa Naili Bey, bir süre bu görevde bulunduktan sonra kereste ticareti yapmaya başlar. 1903 güzünde iş yaptığı fabrikanın yanması nedeniyle sıkıntıya düşer ve ticari faaliyetini durdurarak bir buçuk ay kadar özel işleriyle meşgul olur. O yılın son ayında görev almak üzere yaptığı başvurunun olumlu sonuçlanmasıyla 20 Nisan 1904'te Denizli Düyunu Umumiye Müdürlüğü'nde stajyer olarak göreve başlar. Yaklaşık üç buçuk ay sonra da Acıpayam Düyunu Umumiye katipliği görevine tayin olunur.

Acıpayam'da üç yıl görev yaptıktan sonra, 24 yaşında askere sevk edilmek üzere merkez tabur olan Denizli'ye gelmek için katiplik görevinden ayrılır.

Bu arada iki seneden beri sürdürdüğü Denizli Reji Ziraat Memurluğu görevinden de istifa eden Mustafa Naili Bey, 1909'da Meşrutiyetin görece özgürlük ortamında Denizli'nin ilk gazetesi olan "Hülâsa" gazetesini yayınlamaya başlar(1). Gazete çıkarmaya başladıktan sonra tekrar memuriyet görevi almak amacıyla müracaatta bulunarak, 1910 yılının son ayında Denizli Sancağı yazı işleri evrak memurluğu görevine getirilir.

Denizli Lisesi'nde 1911 ve 1912 yıllarında dört ay kadar "Tatbikat-ı Fenniye, İlm-i Eşya ve Coğrafya" dersleri için vekil öğretmenlik yapan Mustafa Naili Bey, 1912-1913 yıllarında da Denizli Darülmualimin İbtidaisi'nde haftada iki saat ders vermek üzere coğrafya öğretmenliği yapar.

Aynı yıllarda bu arada yedi senelik idadiye eşit olarak açılan İstanbul Darülfunun İhtiyat Sınıfları Mektebini de bitiren Mustafa Naili Bey, 1913-1914 yıllarında İstanbul Darülfunun Hukuk Mektebi'nin üçüncü sınıfına kadar öğrenim görür. Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşına girmesi üzerine yüksek öğrenimini tamamlayamadan yedek subay adayı olarak Harbiye Mektebi'ne sevk edilir.

1915 Nisan'ında yedek subayları talimgâhına gönderilen Mustafa Naili Bey, burada nakliye bölümüne ayrılır. Yaklaşık dört ay süren eğitiminden sonra Çanakkale'de Akbaş mevkiinde bulunan Beşinci Menzil Erkan-ı Harbiye şubesine gönderilir.

Mustafa Naili Bey'in bundan sonraki görevi 1916 yılı içinde Şam'da Dördüncü Ordu Menzil Müfettişliği nakliye depo taburundadır. Bir yıl süren bu görevi sırasında teğmenliğe terfi eden Mustafa Naili Bey, sonra Havran Livası Jandarma Alayı emrine gönderilir. Mıntika kumandanı olarak, çevrede, Bedevilerin ordu nakliyatına zarar vermelerini önlemek ve asayiş sağlamaya yönelik nakliyatın güvenlik içerisinde yapılması için gerekli tedbirler alır.

Şam'da bulunduğu sırada özel bir görev ile önce İstanbul'a, ardından İzmir'e Dördüncü Ordu'nun satın alma işlerinin kontrolü ve alınanların naklini yapmak üzere görevlendirilir. İzmir'de Satın Alma Memurluğu ve Ordu Murahhas Muavinliği görevlerinde yaklaşık olarak bir buçuk yıl kadar görev yaptıktan sonra, tekrar Şam Menzil Müfettişliği emrine alınan Mustafa Naili Bey, Erkan-ı Harbiye İkinci Şube emir subayı yardımcılığına görevlendirilir. Şam'ın İtilaf Devletleri kuvvetleri tarafından işgalinden iki gün önce, Erkan-ı Harbiye'ye ait önemli evrakları Halep'e gönderme görevi kendisine verilerek Halep'e gider. Halep'ten İzmir'e izinle geldiğinde Mondros Mütarekesi imzalanır ve hemen sonra İzmir'deki Sekizinci Menzil Müfettişliği tarafından 5 Kasım 1918'de terhis edilir.

Yunan kuvvetlerince İzmir'in işgalini bildiren 15 Mayıs 1919 tarihli sabaha karşı Denizli'ye ulaşan telgraf Mustafa Naili Bey için yeni bir mücadele döneminin başlangıcını oluşturmuştur. Bu telgrafı alan Denizli Mutasarrıfı Faik Bey durumun hassasiyetini dikkate alarak bir toplantı yapma kararı almıştır. Bu kararı doğrultusunda Denizli'nin ileri gelenlerinin davet ettiği isimlerden biri de Mustafa Naili Bey'dir.

Müftü Ahmet Hulusi Efendi tarafından 2 Ağustos 1919'da, Yunan ordusu tarafından işgal edilen yerlerde halka yaptıkları zulüm ile yaşadıkları sıkıntıların İzmir ile sınırlı kalmayacağından, işgal ve zulümlerine son verilmesi amacıyla İstanbul'a bir heyet gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Bu heyette Denizli'den Mustafa Naili Bey'den başka Nazilli'den iki, Sarayköy'den bir, Gümüllü'ne muhacirlerinden de bir kişi yer alır. Mustafa Naili Bey ve

Mustafa Nailî Bey, 1909'da Meşrutiyetin görece özgürlük ortamında Denizli'nin ilk gazetesi olan "Hülase" gazetesini yayınlamaya başlar.

arkadaşları, İstanbul'a gittikten sonra yaşanan zulüm ve sıkıntıları sadece İstanbul'daki hükümete anlatmak ile yetinmemiş, yabancı ülke temsilcilikleri ve yabancı basın ile İstanbul basınına da zulüm ve sıkıntıları anlatmaya çalışmışlardır. Heyet üyeleri İstanbul'daki Amerikan, İngiliz ve İtalyan basın mensuplarıyla yaptıkları görüşmelerde, yapılan haksız işgallerin durdurulması ve zulümlere son verilmesi için insanlık namına yayın yapmalarını istemişlerdir. İsmail Fazıl Paşa ve Kara Vasıf Beylerle irtibata

geçerek çalışmalar yapan Mustafa Nailî Bey bir buçuk ay sonra, yapılan çalışmaların tamamlanmasından dolayı heyet üyeleriyle Denizli'ye dönmüştür. İstanbul Hükümeti'ni işgalleri önlemeye yönelik olarak harekete geçirmeye çalışan heyet, hükümetten işgaller karşısında tepki vermemeleri yönünde nasihat ile karşılaşmıştır.

Denizli'ye döndükten sonra milli kuvvetlere katılan Mustafa Nailî Bey, çeşitli görev ve hizmetlerle (Denizli

Mustafa Nailî Küçük, eş, çocukları ve damatlarıyla topla aile fotoğrafında

Mustafa Nailî Bey (sol başta)

Mustafa Nailî Bey İzmir'in işgali ile yaşanan faciadan doğan Anadolu'daki meşru başkaldırıyı anlatmak üzere Aydın, Nazilli ve Denizli'den gizli olarak İstanbul'a gönderilen heyetlerin içinde Denizli'nin üç delegesinden biri olarak yer alır.

Kalem Reisliği, Mıntika Kumandanlığı mülhaki ve Sansür Zabıtlığı ile Merkez Kumandanı olarak) yararlılık gösterir. Nitekim, Milli Mücadele sonunda yaptığı hizmetlere karşılık İstiklal Harbi madalyası ile taltif edilir. Milli Mücadele sonunda askerlik hizmetinden terhis olan Mustafa Nailî Bey, bundan sonraki tarihlerde ilk sıralar ticaret ve fabrika yönetimi işleriyle uğraşır.

Milli Mücadele'den sonra Atatürk'ün önderliğinde Türkiye'nin yeniden şekillenmesi yönündeki çalışmalar hız kazanır. Mustafa Nailî Bey de bu dönemde siyasette aktif görevler alır. Nitekim onu, Cumhuriyet Halk Fırkası'nın (CHF) Denizli'deki örgütlenmesinde fiilen rol oynayan birisi olarak hem partinin kurucu yönetim kurulu üyesi hem de CHF kurultaylarında birçok kez Denizli delegeşi olarak görürüz. Ayrıca, iki yıl Denizli İl İdare Meclisi üyeliği görevinde bulunur.

Denizli'de Cumhuriyet Döneminin belki de en önemli günü Mustafa Kemal Paşa'nın (Atatürk) 4 Mart 1931'de Denizli'ye gelişi olmuştur. Atatürk'ü Denizli'ye geldiğinde istasyonda karşılayan Denizli Valisi Halit Bey'in (Aksoy) yanında Denizli Belediye Başkanı olarak Mustafa Nailî Bey vardır. Denizli'de incelemelerde bulunan Atatürk 4 Şubat akşamına doğru belediye binasına gelmiştir. Burada bulunan halkı selamlar ve ardından halk ve esnaf temsilcileri ile görüşme yaptıktan sonra Belediye binasından ayrılır. Belediyeden ayrılışı sırasında Belediye Başkanı Mustafa Nailî Bey'e şu sözleri söyler: "Gerek geçen

Mustafa Nailî Küçüka ve eşi Şerife Hanım

Denizli'de Cumhuriyet Döneminin belki de en önemli günü Atatürk'ün 4 Mart 1931'de Denizli'ye gelişi. Atatürk'ü Denizli'ye geldiğinde istasyonda karşılayan Denizli Valisi Halit Aksoy'un yanında Denizli Belediye Başkanı olarak Mustafa Nailî Küçüka vardır. Atatürk geldiği akşam belediye binasında, kendisini bekleyen halkı selamladıktan sonra halk ve esnaf temsilcileri ile görüşme yapar. Atatürk,

belediyeden ayrılışı sırasında başkan Mustafa Nailî Bey'e şu sözleri söyler: "Gerek geçen defaki gelişimde, gerekse bugün Denizli halkının hakkımda gösterdiği hissiyattan mütehasşis oldum. Teşekkür ve muhabbetlerimin muhterem halka iblağını rica ederim. Sizinle fazla konuşmaya hacet görmedim. Zira hakikati anlamış ve fırkamıza tamamen merbut bir muhit içinde bulunduğumu hissediyorum. Allah'a ismarladık arkadaşlar".

Meliha Küçüka (gelini):

"Kayınpederim giyimine çok dikkat eder, özen gösterirdi. Bir kerresinde hastalanmış, yataklara düşmüştü. O vakit yeni aldığı kazağı zar zor giyebilmiş, aynada kendisini gördüğünde üstündekileri kendine yakıştırmamış ve hemen çıkarmıştı. Öldüğü güne kadar tertibi çok sevdi."

defaki gelişimde, gerekse bugün Denizli halkının hakkımda gösterdiği hissiyattan mütehasşıs oldum. Teşekkür ve muhabbetlerimin muhterem halka ıblagını rica ederim. Sizinle fazla konuşmaya hacet görmedim. Zira hakikati anlamış ve fırkamıza tamamen merbut bir muhit içinde bulunduğumu hissediyorum. Allah'a ısmarladık arkadaşlar".

1931-1938 yılları arasında iki dönem Denizli Belediye başkanlığı yapan Mustafa Naili Bey, Atatürk dönemi olan 1923-1938 yılları arasında en uzun görev yapan Denizli Belediye başkanı sıfatını haiz olur.

Bu arada, I. Dünya Savaşında askere alınmasından ötürü yüksek öğrenim hayatını yarıda bırakmak zorunda kalmış olan Mustafa Naili Bey, 1933'te İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi'nden mezun olur. Beş sene sonra da Denizli Barosundan aldığı ruhsatname ile serbest avukatlık yapmaya başlar.

1942-1943 yıllarında Denizli Halkevi başkanlığı da yapan Mustafa Naili Bey, VII. Dönem (1943-1946) ve VIII. Dönem (1946-1950) Denizli milletvekili olarak TBMM'de görev yapar. 1950 seçimlerinde Denizli'den yine aday olmuş ise de, Denizli'den CHP milletvekili çıkaramadığı için meclise bir kez daha milletvekili olarak gidememiştir.

Mustafa Naili Küçüka, zor dönemlerde görev almaktan uzak durmayan, doğduğu şehre hizmet etmek yolunda engel tanımayan kişiliği ile nefes alışını 1952 yılına kadar sürdürmüştür. Elli dokuz yaşında son nefesini vererek ebediyete intikal eden bu örnek insan hafızalarımızda yaşamaya devam etmektedir.

Teşekkür: Mustafa Naili Küçüka'nın torunu Teoman Küçüka'ya aile arşivini açarak bu çalışmanın oluşumuna yaptığı katkıdan dolayı teşekkür ederim.

Cumhuriyetin ilk yıllarından itibaren hep aktif siyasetin içinde olan Mustafa Naili Küçüka, bu işte, 1943-1950 yılları arasında VII. ve VIII. Dönem Denizli milletvekilliğiyle zirve noktasına ulaşır.

1- "Hülâsa" gazetesi 1909-1910 yıllarında yayınlanmıştır. Muhtasar Tercüme-i Hal, 22 Ekim 1930. Denizli'nin ilk gazetesi olan "Hülâsa"nın yayını, 3 Ocak 1911'e kadar devam etmiştir. Hülâsa Tercüme-i Hal, 9 Eylül 1912. Mustafa Nailî Bey "Hülâsa" gazetesinin ardından Denizli'de yayınlanan ikinci gazete olan "Kahraman" adlı gazeteyi de yayınlamıştır. Şükrü Tekin Kaptan, "Hülâsa" gazetesinin yayınlanmaya başladığı tarih için 14 Şubat 1909'u, "Kahraman" gazetesinin yayınlanmaya başladığı yıl için 1910'u vermektedir. Şükrü Tekin Kaptan, Kurtuluş Savaşı'nda Denizlili Önderler, Denizli 2004, s.176. Ancak, Kaptan'ın "Hülâsa" gazetesinin yayınlanmaya başladığını belirttiği tarihi teyid eden tek bir belgeye rastlanmamıştır. "Hülâsa" gazetesinin günümüze ulaşan 28 Mayıs 1910 tarihli tek nüshası bulunmaktadır. 1910 yılında yayınlanmaya başlanan "Kahraman" gazetesinin de (gazete nüshasında 21 Rebiulevvel 1328 yazmaktadır) 31 Mart 1910 tarihli tek nüshası bulunmaktadır.

Kaynaklar

I. Özel Arşiv (Teoman Küçükka Arşivi)

- Hülâsa Tercüme-i Hal, 9 Eylül 1912
- Muhtasar Tercüme-i Hal, 22 Ekim 1930
- 24 Mayıs 1922 tarihli Denizli Sansür Zabiti ve Üçüncü Süvari Fırkası Merkez Kumandanı İhtiyat Mülazım-ı Sanisi olarak Mustafa Nailî Bey'e ait Tercüme-i Hal
- Bilumum İkinci Sınıf İhtiyat Zabitanıyla Vekilleri Namzetlerine Mahsus Vesika
- İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Tarafından Verilen Tasdikname
- Denizli'nin İlk Gazetelerinin Öyküsü
- Denizli Barosunda Mukayyet Avukatlara Mahsus Hüviyet Cüzdanı, Yeni Matbaa Denizli.
- "Hülâsa" gazetesinin 28 Mayıs 1910 tarihli nüshası
- "Kahraman" gazetesinin de 31 Mart 1910 tarihli nüshası

II. Kitap ve Makaleler

Ahmet Akif Tütenk, Milli Mücadelede Denizli, Denizli Öğretmen Yardımlaşma Derneği Yayın No:1, İzmir 1949.

Halil Oran, Atatürk Denizli'de, Cumhuriyetin 50.Yılı İl Kutlama Kurulu Yayınları No:2, 1974.

Selim Parlaz, "Cumhuriyetten Günümüze Denizli Milletvekilleri", Geçmişten Günümüze Denizli Dergisi, Sayı:12, Ekim-Kasım-Aralık 2006.

Sıtkı Aydinel, Güneybatı Anadolu'da Kuva-yı Milliye Hareketi, Kültür Bakanlığı yayınları, 3. Baskı, Ankara 2002.

Süleyman İnan, "Denizli Halkevi ve Faaliyetleri", Geçmişten Günümüze Denizli, Sayı: 9 (2006).

Şükrü Tekin Kaptan, "Tarihte Denizli Milletvekilleri", Hizmet, 13 Eylül 1985.

Şükrü Tekin Kaptan, Kurtuluş Savaşı'nda Denizlili Önderler, Denizli 2004.

Tahir Kodal, Atatürk Döneminde Denizli 1923-1938), Denizli Ticaret Odası Kültür Yayınları No:4, Ankara 2007.

Tarhan Toker, "Cumhuriyet Devrinde Denizli Parlamenterleri", Denizli, 1 Kasım 1973.

Tarhan Toker, Kuvayı Milliye ve Milli Mücadelede Denizli, Denizli Sanayi Odası Yayını:3, Denizli.

Toker, "Denizli Belediyesi ve Bu Güne Kadar ki Başkanları", Denizli, 6 Kasım 1973

Veysi Akan, Milli Mücadele'de Sarayköy, Denizli 2001.

Jansen ve Mustafa Nailî Küçükka

Cumhur Erk

Denizli'nin şu siyah-beyaz fotoğraflarını bilirsiniz. Bazı yerde duvara asılı çerçevelerde, bazen takvim yapraklarında rastlamışsınızdır. Hani, çarşafli kadınların, kasketli adamların bulunduğu Bayramyeri fotoğrafları vardır. 1935 1935 yılının tarihi vardır hepsinde. Birçok kere değişik baskıları yapıldıysa da, bu fotoğrafların gerçek sahibi bir Alman mimardır. Adı: Herman Jansen.

...

Belki biliyorsunuzdur, H.Jansen (Yansen okunuyor) Cumhuriyetin ilk yıllarında Ankara'nın şehir planlamasını yapan kişiydi.

Berlin Mühendislik Yüksek Okulu'nda profesör olan Jansen'in projesi, 1929 yılında açılan "Ankara İmar Planı" yarışmasında birinci gelmişti. Anlayacağınız, Jansen, bugünkü Ankara'nın imarını yapan şehir planlamacısı idi.

Aslında sadece Ankara'nın da değil, 1930-1939 yıllarında Mersin, Adana, Ceyhan, Gaziantep ve İzmit'de şehir planlarını hazırlamıştı.

Peki o zaman, Jansen'in Denizli ile ilgisi ne? Denizli'nin sözü edilen fotoğraflarla Jansen'in ne bağı olabilir.

Aranan bu soruların cevapları, bizi, ilginç bir hikâyeye götürür.

Jansen, 1934'te Denizli Belediye Başkanı Mustafa Nailî Küçükka tarafından şehre davet edilir. Davetin nedeni, malûm, Denizli'nin şehir planlaması.

Jansen, Denizli'ye gelmiş, tetkikler yapmıştır. Bu esnada, muhtemelen Zeisskon marka körüklü fotoğraf makinesiyle şehrin belli noktalarının resmini çekmiş.

Fakat... Jansen'in yapacağı iş için yüksek ücret istemesinden ötürü, anlaşma yapılamamış ve bu işten vazgeçilmiştir.

Fakat...

Jansen, gördüğü âlakadan dolayı çektiği tüm fotoğrafları bir albümün içine düzenli olarak yerleştirmiş ve bu albümü dönemin Denizli Belediye Başkanı M.Nailî Küçükka'ya yollamış.

Jansen, albümün başına da bildiği az Türkçe'si ile kendi el yazısıyla kaleme aldığı şu yazıyı yapıştırmış:

ŞARBAI BAY NAILİ KÜÇÜKAYA
İLK OLARAK ZİNET ETTİĞİM ÇOK
GÜZEL HİCEPOUS VE DENİZLİ NİN
SÜKSESLİ HATİRAŞI GİMLER ÜZERİNE
BİZZAT YAPTIĞIM BU FOTOĞRAFLARI
SUNUYAĞIM
H. Jansen.

Fotoğraf ebatlarının çoğu 6X9 cm olan bu albümde, ayrıca, kiralanan fayton arabayla Kocabaş Köyü'nden gidilen Pamukkale'nin fotoğrafları da var.

Not: Bu fotoğrafların önemli bölümünün kamuoyuyla tanışmasına imkân veren Çoşkun Önen'e teşekkür ederiz.

